

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**
за магістерською програмою професійного спрямування
Корпоративні фінанси

на тему: **«УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ
ФІНАНСОВОЇ УСТАНОВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»**

Виконавець:

студентка факультету ФБС

Пешкова Олена Андріївна

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Арутюнян Світлана Сергіївна

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні процеси банківської конкуренції зумовлені змінами, що відбуваються на національних та світових фінансових ринках, та мають низку особливостей, що відрізняють її від конкуренції в інших галузях економіки. Основними факторами загострення конкуренції є глобалізація світового фінансового ринку, розвиток нових фінансових та електронних технологій, обмеження доступу до кредитних ресурсів, індивідуальність банківських продуктів.

У сучасних умовах ринок банківських послуг характеризується постійними змінами у зовнішньому середовищі, зростанням кількості комерційних банків, зміною попиту, підвищення рівня ризикованості та невизначеності. В таких умовах рівень конкуренції активно підвищується, а, отже, банки концентрують свою увагу на доскональній розробці ефективної конкурентної політики. Крім того, інтернаціоналізація банківської сфери протягом останнього десятиліття зумовила посилення стратегічного напрямку діяльності суб'єктів фінансового ринку. Актуальним питанням стає вибір та формування стратегії конкурентної поведінки банків, що забезпечували б довгострокову перемогу не тільки поміж національних, але й міжнародних банків.

Все це зумовлює обрання банками стратегій, які орієнтуються на зайняття провідних позицій у конкурентному середовищі, а також на збереження та підвищення своєї конкурентоспроможності. Основними негативними чинниками які впливають на дані процеси є – загальний стан економічного та політичного середовища, неефективне державне регулювання та неякісний менеджмент, нездатні пристосуватися до кризових та посткризових умов, але, головне, відсутність комплексних підходів до управління банком як складною, здатною до самоорганізації системою.

На сучасному етапі проблемами конкуренції в банківському секторі займається низка провідних закордонних і вітчизняних вчених, серед яких можна виділити Г. Азоева, Н. Андрушківа, О. Барановського, Т. Васильєву, О. Васюренка, О. Вовчак, А. Воронкову, А. Гальчинського, В. Гейця, Г. Клейнера, В. Кочеткова, Ю. Коробова, А. Мещерякова, Ю. Рубіна, А. Юданова та ін. Теоретичні та практичні проблеми управління конкурентоспроможністю вітчизняних банків розкриті в працях С. Васильчак, А. Вожжова, Д. Гладких, О. Дзюблюка, А. Єпіфанова, І. Івасіва, С. Козьменка, І. Лютого, В. Міщенко, А. Мороза, М. Савлука та ін.

Відаючи належне цим та іншим вченим, слід зазначити, що автори розходяться у визначенні сутності економічних категорій конкуренції та недостатньо уваги приділяють дослідженню конкурентоспроможності фінансової установи як специфічного суб'єкта фінансового ринку. Тому управління конкурентоспроможністю банку потребує подальших наукових досліджень та розробок.

Метою дослідження є систематизація теоретичних основ конкурентоспроможності фінансових установ, з'ясування підходів до

формування механізму управління конкурентоспроможністю комерційних банків, а також розробка практичних рекомендацій щодо підвищення конкурентоспроможності банківських послуг, які надаються ПАТ «МТБ банк».

Завдання дослідження:

- дослідити сутність банківської конкуренції та особливостей конкурентних відносин у банківській сфері;
- охарактеризувати поняття «конкурентоспроможність банку» у взаємозв'язку з конкурентоспроможністю банківської системи та банківських продуктів;
- виявити та систематизувати фактори, що визначають рівень конкурентоспроможності банку, та визначити механізм їх впливу;
- охарактеризувати інструменти системи управління конкурентоспроможністю банку;
- визначити сутність та структуру механізму управління конкурентоспроможністю банку;
- проаналізувати діяльність та оцінити конкурентоспроможність комерційного банку ПАТ «МТБ банк»;
- обґрунтувати роль корпоративної культури, як наряду підвищення конкурентоспроможності банку;
- обґрунтувати практичні рекомендації щодо забезпечення конкурентоспроможності комерційних банків.

Об'єктом дослідження є процеси управління конкурентоспроможністю фінансових установ на прикладі комерційних банків.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних положень щодо формування та вдосконалення механізму управління конкурентоспроможністю комерційного банку.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи пізнання, як: теоретичне узагальнення, порівняння та систематизація (при дослідженні сутності понять «конкуренція», «банківська конкуренція», «конкурентоспроможність комерційного банку»; визначенні видів та форм банківської конкуренції; виділенні факторів, що впливають на конкурентоспроможність банку); порівняння (у процесі виявлення спільних і відмінних рис методик оцінки конкурентоспроможності банку); системного аналізу (при визначенні елементів системи та механізму управління конкурентоспроможністю банку); методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, метод угруповань.

Інформаційна база дослідження. Статистичну та фактологічну основу дослідження становлять чинні законодавчі та нормативні акти, що регулюють діяльність банків, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, Національного банку України, Асоціації українських банків, Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, праці вітчизняних і зарубіжних науковців.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 96 сторінок, включаючи 19 таблиць, 19 рисунків, 3 додатка і список використаних джерел із 46 найменувань.

Публікації. Матеріали дослідження були висвітлені на III Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами» (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2019 рік.)

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні основи управління конкурентоспроможністю фінансових установ (на прикладі комерційних банків)»** розглядаються сутність та головні визначальні фактори конкурентоспроможності комерційного банку. Основну увагу приділяється огляду особливостей класифікації банківської конкуренції. Проаналізована сутність та методи підвищення конкурентоспроможності банківських послуг.

У другому розділі **«Аналіз управління конкурентоспроможністю фінансової установи (на прикладі комерційного банку ПАТ «МТБ банк»)»** проаналізовано показники, що характеризують фінансово-економічну діяльність банку ПАТ «МТБ банк», та оцінена конкурентоспроможність комерційного банку ПАТ «МТБ банк». Проведено аналіз позиції ПАТ «МТБ банк» на ринку банківських послуг та наведені результати аналізу концентрації активів, власного капіталу та характерних залучених пасивів в вибраній вибірці банків рейтингу для виявлення структурного місця ПАТ «МТБ банк» в цій групі.

У третьому розділі **«Напрями удосконалення механізму управління конкурентоспроможністю фінансової установи»** представлені пропозиції щодо підвищення конкурентоспроможності комерційного банку на фінансовому ринку. Розроблені підходи щодо підвищення конкурентоспроможності представляють практичний інтерес для ПАТ «МТБ банк» та прийнятні для впровадження у його подальшій діяльності.

ВИСНОВКИ

Дослідження механізму управління конкурентоспроможністю банку в сучасних умовах ведення банківського бізнесу дозволило зробити наступні висновки.

Формування сучасної концепції конкуренції, полягає в необхідності суб'єктів ринку не тільки конкурувати зі своїм зовнішнім оточенням

(конкурентами, постачальниками, споживачами тощо), але й співпрацювати з ними. Розвиток фінансових установ призвів до посилення банківської конкуренції на сучасному етапі, що зумовив під банківською конкуренцією розуміти динамічний процес суперництва банків, інших небанківських фінансових і нефінансових інститутів, спрямований на досягнення поставлених цілей шляхом розроблення та реалізації продуктів з характеристиками, що забезпечують задоволення економічних потреб клієнта.

Відповідно до даного визначення характерними рисами конкурентних відносин у банківській сфері є: банки зазнають конкуренції між іншими банківськими установами на усіх сегментах ринку банківських послуг, надаючи однакові продукти та послуги, застосовують схожі методи й інструменти конкурентної боротьби. Однак, конкурентами банків є не лише інші банки, але й спеціалізовані небанківські фінансово-кредитні установи та нефінансові організації; банківські послуги певною мірою можуть замінювати одна одну. Підвищення конкуренції на ринку банківських послуг, яке спостерігається протягом останніх років, призвело до зростання ролі нецінових методів конкурентної боротьби та зумовило переорієнтацію філософії роботи банків на клієнтів.

В умовах загострення конкуренції банківські установи вимушені вагому роль приділяти підвищенню своєї конкурентоспроможності. Конкурентоспроможність банків є тим узагальнюючим показником фінансової стійкості та стабільності банківської установи та її здатності забезпечити собі провідні позиції в умовах високої конкуренції.

В умовах сьогодення актуальності набуває система управління конкурентоспроможністю банку. Управління конкурентоспроможністю банку полягає у сукупності дій суб'єктів управління щодо забезпечення конкурентоспроможності банку у невизначеному середовищі шляхом розроблення механізму управління нею з формуванням необхідного забезпечення. У процесі реалізації мети та завдань суб'єкти управління конкурентоспроможністю банку впливають на об'єкт управління через відповідний механізм.

З метою підвищення конкурентоспроможності банківські установи повинні вагому увагу приділяти корпоративній культурі, яка має бути орієнтована на вирішення таких завдань: вдосконалення системи управління банківськими ризиками; підвищення ефективності внутрішньої операційної діяльності; підвищення рівня капіталізації; підвищення ефективності взаємодії та координації дій між зацікавленими особами (акціонерами, працівниками та клієнтами); підвищення рейтингу фінансової стабільності; створення позитивного соціально-психологічного клімату в організації та забезпечення зовнішньої адаптації та внутрішньої інтеграції персоналу; підвищення іміджу на ринку банківських послуг та довіри до установи з боку клієнтів; поліпшення умов розкриття інформації та забезпечення її прозорості.

В практичній діяльності банківські установи, з метою виявлення позитивних чи негативних сторін корпоративної культури можуть використовувати кількісні методи, модельний аналіз (анкетування, опитування, аналіз статистичних даних; соціологічні методи (тестування). Найоптимальнішим методом є анкетування або опитування. До переваг анкетування в процесі діагностики корпоративної культури можна віднести таке: анкети дозволяють за короткий термін охопити всіх співробітників та виявити психологічний клімат у колективі, отримати об'єктивну картину їх цінностей і настанов, створити сприятливі умови для розкриття творчих здібностей та підвищення рівня професійної підготовки; розробити відповідну систему мотивації роботи персоналу банку (навчання, кар'єрний ріст, розвиток навичок і самовдосконалення); визначити рівень якості обслуговування клієнтів та обґрунтувати заходи щодо його підвищення.

Таким чином, корпоративна культура повинна бути орієнтована на клієнтів, має сприяти підтриманню стійких, довірчих взаємовідносин з клієнтами, підвищенню довіри до банку з боку цільових груп клієнтів, захисту інтересів кожного клієнта; забезпечувати задоволення всіх вимог клієнтів шляхом надання повного комплексу банківського обслуговування, високої якості обслуговування, підтримувати повагу та чесність у взаємовідносинах з клієнтами.

Дослідження проводилось за матеріалами комерційного банку ПАТ МТБ банк. Протягом аналізованого періоду (2014 – 2018 рр.) банк зберігав своє положення на банківському ринку України, де стабільна позиція надійності, зваженого прийняття ризиків вигідно виділяють його серед конкурентів. Переживши разом зі всією банківською системою труднощі фінансової та політичної кризи, банк закінчив останні два роки з позитивним фінансовим результатом, дотримуючись економічних нормативів НБУ. Така стійка позиція в ринкових умовах, що погано піддаються прогнозуванню, стала можливою завдяки виваженої політики керівництва ПАТ МТБ банк.

Таким чином, з метою дотримання основних пріоритетів економічного розвитку країни, банківські установи повинні приділяти увагу забезпеченню конкурентоспроможності, з метою попередження негативних наслідків, які можуть спричинити втрату власних позицій на фінансовому ринку.

АНОТАЦІЯ

Пешкова О. А. «Управління конкурентоспроможністю фінансової установи в сучасних умовах»

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою

«Корпоративні фінанси»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом є процеси управління конкурентоспроможністю фінансових установ на прикладі комерційних банків. Предметом є сукупність теоретичних та практичних положень щодо формування та вдосконалення механізму управління конкурентоспроможністю комерційного банку.

Метою кваліфікаційної роботи є систематизація теоретичних основ конкурентоспроможності фінансових установ, з'ясування підходів до формування механізму управління конкурентоспроможністю комерційних банків, а також розробка практичних рекомендацій щодо підвищення конкурентоспроможності банківських послуг, які надаються ПАТ «МТБ банк». У роботі визначаються сутність банківської конкуренції та конкурентоспроможності як економічних явищ та надано характеристику основних її елементів; проведено дослідження сучасних проблем конкурентоспроможності вітчизняних банків в умовах глобалізації та лібералізації руху капіталу; запропоновано практичні рекомендації щодо забезпечення конкурентоспроможності українських банків. Проведено аналіз діяльності ПАТ «МТБ Банк» та оцінена його конкурентоспроможність.

Ключові слова: Фінансова установа, комерційний банк, банківська конкуренція, конкурентоспроможність, конкурентні пріоритети, конкурентна стратегія.

ANNOTATION

Peshkova O. A. « Management of financial institution competitiveness in modern conditions»

Thesis for Master degree in specialty **072 Finance, Banking and Insurance** under the program « **Corporate Finance**»

Odessa National Economics University – Odessa, 2019.

The Master's qualification work consists of three sections. The object is the processes of managing the competitiveness of financial institutions, such as commercial banks. The subject is a set of theoretical and practical provisions on the formation and improvement of the mechanism of managing the competitiveness of a commercial bank.

The purpose of the qualification work is to systematize the theoretical foundations of competitiveness of financial institutions, to clarify approaches to the formation of a mechanism for managing the competitiveness of commercial banks, as well as to develop practical recommendations for improving the competitiveness of banking services provided by PJSC MTB Bank. The paper defines the essence of banking competition and competitiveness as economic phenomena and provides a description of its main elements; researches of modern problems of competitiveness of domestic banks in the conditions of globalization and liberalization of capital movement; Practical recommendations for ensuring the competitiveness of Ukrainian banks are offered. The activity of PJSC MTB Bank is analyzed and its competitiveness is evaluated.

Key words: Financial institution, commercial bank, banking competition, competitiveness, competitive priorities, competitive strategy